

Törvényjavaslat

a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról.

(Előzetes tárgyalás és jelentéstétel céljából kiadatott a képviselőház közjogi, közgazdasági és közlekedésügyi, közoktatásügyi és igazságügyi bizottságának.)

1. §. A jelen törvény alkalmazása szempontjából zsidónak kell tekinteni :

1. azt, aki az izraelita hitfelekezet tagja vagy a jelen törvény hatálybalépésekor az izraelita hitfelekezet tagja volt ;

2. akinek mindkét szülője az izraelita hitfelekezet tagja vagy tagja volt ;

3. akinek nagyszülői közül legalább kettő az izraelita hitfelekezet tagja vagy tagja volt ;

4. az 1—3. pontban felsoroltaknak a jelen törvény hatálybalépése után született ivadékait.

A jelen §. első bekezdésének 3. pontja alá eső személyt és ivadékait nem lehet zsidónak tekinteni, ha az 1938. évi január hó 1. napja előtt kötött házasságból származik, feltéve, hogy mindkét szülője már a házasságkötéskor valamely keresztény hitfelekezet tagja volt és azontúl is keresztény hitfelekezet tagja maradt.

2. §. Amennyiben a jelen törvény másképp nem rendelkezik, rendelkezéseit nem kell alkalmazni :

1. arra, akit az 1914—1918. évi háborúban ezüst vagy arany vitézségi éremmel tüntettek ki, vagy aki az ellenség előtt tanúsított vitéz maga-

tartásáért legalább két ízben kitüntetésben részesült ;

2. arra, aki legalább ötven százalékban hadirokkant.

A jelen §-ban megállapított mentesség a mentesített személy ivadékaira nem terjed ki.

3. §. A jelen törvénynek a zsidókra vonatkozó rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell arra a vállalatra (vállalkozás, üzem, intézet, intézmény) is, amelynek tulajdonosa, vezetője (elnök, alelnök, vezérigazgató, ügyvezető igazgató, igazgató, mindezek helyettesei), vagy ezek többsége, avagy az igazgatóság többsége zsidó, vagy amelynél az értelmiségi munkakörben foglalkoztattak száma a megengedett arányt (14. §.) meghaladja.

4. §. Honosítás, házasságkötés vagy törvényesítés által zsidó magyar állampolgárságot nem szerezhet.

Felhatalmaztatik a belügyminiszter, hogy hatálytalanítsa a honosítás (visszahonosítás) útján az 1914. évi július hó 1. napja után magyar állampolgárrá lett annak a zsidónak honosítását (visszahonosítását), akit életviszonyai nem utalnak arra, hogy az ország területén maradjon. Hatálytalanítani kell

a honosítást (visszahonosítást), ha a honosításnak (visszahonosításnak) a törvényben meghatározott előfeltételei nem állottak fenn, vagy ha a magyar állampolgárságnak honosítás (visszahonosítás) útján való megszerzése érdekében bűncselekményt vagy fegyelmi vétséget követtek el vagy a hatóságot megtevesztették.

A honosítás hatálytalanításával együtt a névváltoztatás engedélyezését is hatálytalanítani kell.

5. §. Zsidó csak a jelen törvény rendelkezései szerint lehet országgyűlési képviselő, törvényhatósági bizottság vagy községi képviselőtestület tagja és csak a jelen törvény rendelkezéseinek megfelelően vehet részt országgyűlési képviselő, törvényhatósági bizottsági tag, továbbá községi képviselőtestületi tag választásában.

A zsidók az általános országgyűlési képviselőválasztások után országos lajstrom alapján külön választanak maguk közül az országgyűlési képviselők megállapított számán felül annyi országgyűlési képviselőt, mint amennyi a választók névjegyzéke szerint a zsidó és nemzsidó választók számarányának megfelel. A zsidó képviselők száma a nemzsidó képviselők számának hat százalékát nem haladhatja meg.

Zsidó csak az összes választók közül választás jogcímén és csakis a zsidók választása alapján lehet a törvényhatósági bizottság és a községi képviselőtestület tagja. Az előbbi bekezdésben meghatározott szabályt megfelelően kell alkalmazni a törvényhatósági bizottsági és a községi képviselőtestületi tagok választására is azzal az eltéréssel, hogy a törvényhatósági bizottság, úgyszintén a községi képviselőtestület zsidó tagjainak száma az összes tagok számának hat százalékát nem haladhatja meg. Zsidót a törvényhatósági és a községi legtöbb adófizetők névjegyzékébe nem lehet felvenni.

A választásokra vonatkozó részletes szabályokat a minisztérium rendelettel állapítja meg akként, hogy ezeket a

választásokat az általános választásokat követő harminc napon belül kell megtartani.

Zsidó nem lehet választás alapján (1926: XXII. t.-c. 7. §.) tagja az országgyűlés felsőházának, kivéve az izraelita vallásfelekezet képviselőjére hivatott lelkészeket.

6. §. Tisztviselőként vagy egyéb alkalmazottként zsidó nem léphet az állam, törvényhatóság, község, úgyszintén bármely más köztisztület, közintézet vagy közüzem szolgálatába.

A jelen §. rendelkezéseit a 2. §. első bekezdésében meghatározott személyekre is alkalmazni kell.

Az izraelita hitfelekezeti vallástanárookra (vallástanítókra) és az izraelita hitfelekezet szervezeteinek, intézményeinek és intézeteinek alkalmazottaira a jelen §. rendelkezései nem terjednek ki.

7. §. Zsidót kir. közjegyzőnek, hites tolmácsnak, állandó bírósági vagy más hivatalos szakértőnek (becsüsnek) kinevezni, közjegyzői helyettesnek kirendelni, zsidónak szabadalmi ügyvivői jogosítványt adni nem lehet. Ezt a rendelkezést a 2. §. első bekezdésében meghatározott személyekre is alkalmazni kell.

8. §. Ügyvédi, mérnöki, orvosi kamarába, sajtókamarába, úgyszintén színművészeti és filmművészeti kamarába zsidót tagul csak olyan arányban lehet felvenni, hogy a zsidó tagok száma az illető kamara összes tagjai, ha pedig a kamara szakosztályokra vagy foglalkozási csoportokra tagozódik, az egyes szakosztályok, illetőleg foglalkozási csoportok tagjai számának hat százalékát ne haladja meg. Mindaddig, amíg a zsidó kamarai tagok száma az illető kamara összes tagjai számának hat százalékát kitevő szám alá nem csökken, zsidót kamarai tagul felvenni nem lehet. A 2. §. első bekezdése alá eső személyt az időközönként felvehető tagok számának három százaléka erejéig kamarai tagul fel lehet venni akkor is, ha a kamara zsidó tag-

jainak száma a fentemlített hat százaléknál még nem is csökkent.

A 2. §. első bekezdése alá eső személyeket kamarai tagul az összes kamarai tagok számának három százaléka erejéig azután is fel lehet venni, miután a zsidó kamarai tagok száma — a 2. §. első bekezdése alá eső személyeket nem számítva — hat százaléknál csökkent.

Az előző bekezdés rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni a helyettes ügyvédekre is (1937 : IV. t.-c. 67. §.).

Az első bekezdésben felsorolt kamarák tisztikarának és választmányának tagja zsidó csak a tisztikar, illetőleg a választmány tagjai hat százaléknál erejéig lehet.

9. §. Akár időszakai, akár nem időszakos lap szerkesztésében állandó munkaviszonyban álló munkatársul zsidókat csak az értelmiségi munkakörben foglalkoztatottakra megállapított szabályoknak (14. §.) megfelelően lehet alkalmazni.

Zsidó nem lehet időszakos lap felelős szerkesztője, kiadója, főszerkesztője, vagy bármily névvel megjelölt olyan munkatársa, aki a lap szellemi irányát megszabja, vagy a lap szerkesztésében egyébként irányító befolyást gyakorol. Ezt a rendelkezést a 2. §. első bekezdésében megjelölt személyekre is alkalmazni kell.

Az előző bekezdések rendelkezéseit nem lehet alkalmazni azokra az időszakos lapokra, amelyek kizárólagosan izraelita hitfelekezeti, zsidó művelődési, gazdasági vagy más zsidó társadalmi célokat szolgálnak és ezt a jellegüket a lap címében (alcímében) határozottan feltüntetik.

A miniszterelnök nem magyar nyelvű napilapokra a jelen §. rendelkezései alól kivételt tehet.

10. §. Zsidó nem lehet színház igazgatója, művészeti titkára, dramaturgja vagy bármily névvel megjelölt olyan alkalmazottja, aki a színház szellemi vagy művészeti irányát megszabja, a színház művészi személyzetének alkal-

mazásában vagy a színház ügyeinek intézésében egyébként irányító befolyást gyakorol.

Az előző bekezdés rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell a mozgófényképet előállító, forgalomba hozó vagy előadó vállalatok igazgatóira és az igazgatási tennivalókat ellátó művészi ügyvezetőire, ügykezelőire és egyéb olyan alkalmazottaira, akik a mozgófénykép előállításában, forgalombahozatalában vagy a színház műsorának megállapításában irányító befolyással közreműködnek.

A jelen §. rendelkezéseit a 2. §. első bekezdésében megjelölt személyekre is alkalmazni kell.

11. §. Állami egyedáruság alá eső cikkek árusítására engedélyt, úgyszintén hatósági engedélytől függő egyéb jogosítványt zsidónak nem lehet adni. A törvény hatálybalépése előtt zsidóknak kiadott ilyen engedélyeket a törvény hatálybalépésétől számított öt éven belül fokozatosan meg kell vonni.

12. §. Közszállítást (1931 : XXI. t.-c. 21. §-a) zsidóknak csak annyiban lehet odaítélni, hogy a zsidóknak odaítélt közszállítások vállalati összege együttvéve a hatóság, hivatal, intézet, vállalat, üzem vagy más intézmény évi költségvetésébe, úgyszintén megállapított beruházási tervébe (munkatervébe) a közszállítások fedezésére felvett egész összegnek az 1939. és az 1940. években húsz, az 1941. és az 1942. években tíz, az 1943. évtől kezdve pedig hat százalékat meg ne haladja. Ettől a szabálytól csak abban az esetben lehet eltérni, ha a közszállításra más nem jelentkezik, vagy ajánlata lényegesen kedvezőtlenebb.

Nem szabad közszállításban részesíteni azt, aki a zsidó alkalmazottak arányszámának csökkentésére az 1938 : XV. törvénycikkben és a jelen törvényben meghatározott rendelkezéseket megszegte. Nem szabad közszállításban részesíteni azt a nemzsidót, aki a maga neve alatt zsidó részére, úgyszintén azt a zsidót, aki nem-

zsidónak a neve alatt a maga részére szerez meg közszállítást vagy ezt megkísérli.

13. §. Ipar gyakorlására zsidónak iparigazolványt, illetőleg iparendedélyt mindaddig nem lehet kiállítani, amíg az illető községben a zsidóknak kiadott iparigazolványok és iparendedélyek együttes száma a községben fennálló összes iparigazolványok és iparendedélyek számának hat százaléka alá nem csökken. A kereskedelem- és közlekedésügyi, illetőleg az iparügyi miniszter közérdekből kivételt tehet.

14. §. A közszolgálat körén kívül akár természetes személy, akár jogi személy által fenntartott ipari (kereskedelmi), bányászati, kohászati, bank- és pénzváltóüzleti vállalatban, biztosítási magánvállalatban, közlekedési vállalatban és mezőgazdasági (kert- és szőlőgazdasági) üzemben, továbbá bármiféle más kereső foglalkozásban tisztviselői, kereskedősegédi, művezetői vagy más értelmiségi munkakörben zsidót csak olyan arányban szabad alkalmazni, hogy a 2. §. első bekezdése alá nem eső zsidó alkalmazottak száma a vállalatnál (kereső foglalkozásban) értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak számának tizenkét százalékat, az összes zsidó alkalmazottak száma pedig — ideszámítva tehát a 2. §. első bekezdése alá eső alkalmazottakat is — az összes alkalmazottak tizenöt százalékát ne haladja meg.

Ha az értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak száma tíznél kevesebb, de négyenél több, legfeljebb két, ha pedig az alkalmazottak száma ötnél kevesebb, legfeljebb egy alkalmazott lehet zsidó. Ennek a rendelkezésnek a szempontjából a 2. §. első bekezdésében meghatározott mentességet nem lehet figyelembe venni.

Az első és a második bekezdés rendelkezései megfelelően irányadók az alkalmazottak illetményei (akár pénzben, akár természetben bármely címen élvezett juttatások) összegének arányára is.

Az első, a második és a harmadik bekezdésben meghatározott arányszámot a vállalatoknál az 1943. évi január hó 1. napjáig kell elérni. A csökkentést félévenként minden évben június hó 30. és december hó 31. napjáig legalább is egyenletesen akként kell végrehajtani, hogy az első, a második és a harmadik bekezdésben meghatározott arány az 1943. évi január hó 1. napjáig eléressék.

Az olyan vállalat, amelynél az utolsó három évben a közszállítások az évi forgalom húsz százalékát meghaladták, az előző bekezdésekben meghatározott kötelezettségnek az 1941. évi június hó 30. napjáig tartozik eleget tenni. A negyedik bekezdésben meghatározott határidőt a minisztérium az illetékes miniszter előterjesztésére két évvel meghosszabbíthatja az olyan vállalat tekintetében, amely évi termelésének legalább harminchárom százalékát külföldre szállítja, három évvel pedig az olyan vállalat tekintetében, amely évi termelésének legalább harminchárom százalékát szabadon átváltható devizák ellenében szállítja külföldre.

A zsidó alkalmazottak számának és illetményeinek az összes alkalmazottak számához és illetményeinek összegéhez viszonyított, az 1938. évi március hó 1. napján fennállott arányszámát a zsidó alkalmazottak javára megváltoztatni nem szabad.

A jelen §. rendelkezéseit alkalmazni kell a kir. közjegyző, a bírósági végrehajtó és a szabadalmi ügyvivő alkalmazottaira.

15. §. A 14. §. rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell a 6. §. rendelkezései alá nem eső bármely egyesületnél (érdekképviselőnél), vagy bármily más megjelölésű szervezetnél, úgyszintén alapítványnál értelmiségi munkakörben foglalkoztatott tisztviselőkre és egyéb alkalmazottakra.

Munkásegylet vagy más munkásszervezet intézőszervének vagy tisztikarának tagja, munkaközvetítéssel foglalkozó szervezetnek tisztviselője

vagy egyéb alkalmazottja zsidó nem lehet.

A jelen §. rendelkezéseit nem lehet alkalmazni azokra a szervezetekre és alapítványokra, amelyek kizárólagosan a 9. §. harmadik bekezdésében meghatározott célokra alakulnak, vagy ilyen célokra állanak fenn és amelyeknek alapszabályaik vagy más szervezeti szabályaik szerint csakis zsidó tagjai lehetnek.

16. §. Ha a zsidó alkalmazottat a jelen törvény rendelkezései következtében kell elbocsátani, a szolgálati viszonyt felmondás útján a törvényes felmondási idő leteltétől számított hatállyal meg lehet szüntetni még akkor is, ha a szolgálati szerződés szerint a szolgálati viszony határozott időre szól. Ilyen esetben az alkalmazottat a javadalmazásnak a törvényes felmondási időre eső része, valamint a törvényes végkielégítés illeti meg. Ezt meghaladó végkielégítés vagy egyéb kártalanítás az alkalmazottnak nem jár.

Ha az alkalmazottnak a szolgálati szerződés vagy az alkalmazottakra irányadó szolgálati szabályzat szerint akár a vállalatától, akár a vállalat elismert nyugdíjpénztárától nyugdíjra van igénye, ezt az igényét az elbocsátás nem érinti. Ha azonban a vállalatra, illetőleg a vállalat elismert nyugdíjpénztárára az elbocsátott alkalmazottak nyugdíjának fizetése következtében elviselhetetlen teher hárulna, a nyugdíjak összegét a méltányosságnak megfelelően csökkenteni lehet. A nyugdíj csökkentése tárgyában a közérdekeltségek felügyelőhatósága bírói út kizárásával határoz. A felügyelőhatóság határozata elleni panaszra megfelelően kell alkalmazni a felügyelőhatóság egyéb határozatai ellen benyújtható panaszra fennálló jogszabályokat.

17. §. Felhatalmaztatik a minisztérium, hogy a zsidók kivándorlásának előmozdítására és a zsidók vagyonának ezzel kapcsolatban kiviteltére egyébként a törvényhozás hatáskörébe

tartozó intézkedéseket rendeletben tehessen meg.

18. §. Felhatalmaztatik a minisztérium, hogy a törvény végrehajtása végett adatszolgáltatási kötelezettséget állapítson meg, és hogy az adatszolgáltatás ellenőrzéséről is gondoskodjék.

A minisztérium a jelen törvény rendelkezéseit megszegő vagy kijátszó vállalat vagy más szervezet élére vagy ellenőrzése végett, a kötelezett költségére a törvény rendelkezéseinek végrehajtása végett vezetőt állíthat mindaddig, amíg a vállalat vagy más szervezet a köteletségének eleget nem tett. A vezető jogkörének részletes szabályait a minisztérium rendeletben állapítja meg.

19. §. Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással büntetendő:

1. aki a jelen törvény alapján elrendelt bejelentési, adatszolgáltatási vagy jelentkezési köteleységnek nem tesz eleget vagy a hatóság ellenőrzését más-kép akadályozza;

2. aki zsidót a jelen törvény 9. §-ának első bekezdése, 14. vagy 15. §-a rendelkezésének megszegésével alkalmaz, alkalmazásban megtart vagy zsidó alkalmazottainak juttatott illetményekkel a törvényben megengedett mértéket túllépi.

A pénzbüntetésre az 1928 : X. törvény cikk rendelkezései irányadók, a pénzbüntetés legmagasabb összege nyolcezer pengő. A pénzbüntetés behajthatatlansága esetére megállapított elzárásbüntetés tartamára az 1931 : XXVI. t.-c. 3. §-a harmadik bekezdésének, a kihágás elévülésére e §. negyedik bekezdésének rendelkezése irányadó.

A kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak mint rendőri büntető bíróságnak, a m. kir. rendőrség működése területén a m. kir. rendőrségnek mint rendőri büntető bíróságnak hatáskörébe tartozik.

20. §. Vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő :

1. aki a 19. §-ban meghatározott cselekményt annak ellenére követte el, hogy kötelességére a hatóság figyelmeztette ;

2. aki a 19. §-ban meghatározott cselekményt elköveti, ha ilyen kihágás miatt már megbüntették és büntetésének kiállása óta két év még nem telt el ;

3. aki a jelen törvény végrehajtása körében a hatóságot fondorlattal megteveszti vagy megtéveszteni törekszik ;

4. aki a 9. §. rendelkezésének megszegésével időszaki lap felelős szerkesztőjének, kiadójának, főszerkesztőjének, a lap szellemi irányát megszabó vagy a lap szerkesztésében irányító befolyást gyakorló munkatársának zsidót alkalmaz, úgyszintén az a zsidó, aki az ilyen alkalmazást elfogadja ;

5. aki a 10. §. rendelkezésének megszegésével színház igazgatójának, művészeti titkárának, dramaturgjának, a színház szellemi vagy művészeti irányát megszabó vagy egyébként irányító befolyást gyakorló alkalmazottjának, mozgófényképet előállító, forgalombahozó vagy előadó vállalat igazgatójának, illetőleg a 10. §. második bekezdésében említett irányító befolyást gyakorló alkalmazottjának zsidót alkalmaz, úgyszintén az a zsidó, aki az ilyen alkalmazást elfogadja ;

6. az a nemzsidó, aki a maga neve alatt zsidó részére vagy az a zsidó, aki nemzsidó neve alatt a maga részére az állami egyedáruság alá eső cikkek árusítására engedélyt vagy hatósági engedélytől függő egyéb jogosítványt a törvény rendelkezésének kijátszásával megszerz, vagy ilyen enge-

dély vagy egyéb jogosítvány megszerzését a törvény rendelkezéseinek kijátszásával megkísérli ;

7. az a nemzsidó, aki a maga neve alatt zsidó részére vagy az a zsidó, aki nemzsidó neve alatt a maga részére a 12. §. rendelkezésének megszegésével szerez meg közszállítást vagy közszállítás megszerzését megkísérli.

A pénzbüntetésre az 1928 : X. törvények rendelkezései irányadók, a pénzbüntetés legmagasabb mértéke húszezer pengő.

21. §. Ha a 20. §-ban meghatározott vétséget vállalat alkalmazottja vagy megbízott követte el és a vállalat tulajdonosát (üzletvezetőjét), illetőleg a megbízót a hivatásából folyó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelességének teljesítésében akár szándékos, akár gondatlan mulasztás terheli, a vállalat tulajdonosa (üzletvezetője), illetőleg a megbízó vétség miatt a 20. §-ban meghatározott büntetéssel büntetendő.

22. §. A társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának biztosításáról szóló 1938 : XV. t.-c. 4—8. §-ai hatályukat veszítik. Azokat a rendelkezéseket, amelyeket jogszabály az 1938 : XV. t.-c. 4. §. első bekezdésében meghatározott személyekre állapít meg, a jelen törvény hatálybalépése után a zsidókra kell megfelelően alkalmazni.

A jelen törvény kihirdetésének napján lép hatályba ; végrehajtásáról a minisztérium gondoskodik, a törvény végrehajtása során a visszacsatolt felvidéki területekre vonatkozóan — amennyiben az ottani viszonyokhoz képest szükséges — eltérő szabályokat állapíthat meg.

Budapest, 1938. évi december hó 23. napján.

vitéz Imrédy Béla s. k.,

m. kir. miniszterelnök.

Tasnádi Nagy András s. k.,

m. kir. igazságügyminiszter.

Indokolás

„a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról“
szóló törvényjavaslathoz.

I. ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS.

A társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról szóló 1938 : XV. törvényeikk megalkotása óta a zsidóság európai helyzetében Magyarországra is kiható igen nagy jelentőségű változás állott be. Amíg ugyanis az említett törvény megalkotása előtt az országnak egyedül a nyugati szomszédja, vagyis Németország tett a zsidók kiszorítására erélyes intézkedéseket, azóta Európának sok más állama lépett erre az útra.

Mind szélesebb körű lett annak a felismerése, hogy a zsidóság sajátos, minden néptől élesen elkülönülő népcsoport. Származásbeli különbségei és területi szétszórtsága ellenére évezredek óta élettani és lelki elkülönülésben él. Elkülönülése következtében faji, élettani, lelki, szellemi és érzelmi egység. Ez az egység kifejeződik ennek a népnek mind sajátos, öt más népektől a legélesebben elkülönítő vallásában és hagyományaiban, mind erkölcstanában, bölcséletében és racionalizmusában, amelyek a zsidó nép, a zsidó család, a zsidó egyén életét eltöltik és meghatározzák. Ez az egység sajátosan szövődik össze a zsidóságnak területi szétszórtságában, kifejlődött vándorlási ösztönével. Ezeknek a tulajdonságoknak párosulása folytán tud egyszerre és egyben erősen egybeforrt, összetartó és mégis nemzetközi lenni. Ezekből folyik jellemzően és a legtöbb nép tulajdonságaitól elütően a szélsőségekre való hajlamossága. Vándorlási hajlamából folyik a tulajdonnak a földhözkött népek felfogásától eltérő, a tulajdont ingóként néző szemlélete.

A zsidók évezredek elzárkózása a mindenkori környezettől s faji, érzelmi és szellemi életüknek idegen tényezők közrehatását évezredekken át kizáró alakulása okozzák azt, hogy idegenek maradnak a népek összességének és minden nemzetnek testében, hogy az őket vendégül befogadó népekbe való beolvadási törekvésük ellenére mindig tovább él bennük az ösztönös hajlam, hogy zárt fajiságukban megmaradjanak.

Több évezredek erkölcstanuk és hagyományuk, amely a maguk fajtájával és az idegennel szemben sokszor különböző felfogást és magaviseletet von maga után, fajiságukban gyökerező öröklött tulajdonság és nem vethető le könnyen. Évezredek, faji szempontból elzárkózott testi és lelki fejlődésük eredménye az, hogy közösségük tulajdonságai oly erősek, hogy más népekkel való keveredés esetén ezek a tulajdonságok fel nem olvadnak s ők maguk ekülönítettek maradnak. Csak sokszor ismétlődő kereszteződés más népek vérével és szilárd meggyőződés-

sel párosult nagyon erős akarat tudja ezeket a tulajdonságokat módosítani, tompítani, ha nem is egészen megszüntetni.

A zsidóság eme fajiságának és ebből a nemzeti társadalmakra háruló hátrányoknak felismerése az 1938. év folyamán több európai államot készítetett arra, hogy térfoglalásuknak törvényes intézkedésekkel gátat vessen, sőt a zsidóságot a nemzet életéből lehetőleg kiszorítsa.

Amint már említettük, a Német Birodalom évek óta a legerélyesebb intézkedéseket foganatosítja a szám és a gazdasági súly szempontjából a magyarországinál jóval kisebb jelentőségű németországi zsidóság ellen és ezeket a rendszabályokat kiterjesztette az időközben bekebelezett Ausztriára és a szudétanémet területekre is. Észak felől Lengyelország az utolsó években szintén megkezdte a zsidóság intézményes visszaszorítását, közvetlen szomszédaink is valamennyien, nevezetesen Cseh-Szlovákia, Jugoszlávia és Románia egyaránt megindították a zsidóság térfoglalásának visszaszorítását és rendkívül erélyes intézkedésekkel erre az útra lépett Olaszország is, ahol pedig a zsidóság a lakosság számához képest elenyészően csekély. Hazánkat tehát kétszáz milliónyi hatalmas népgyűrű veszi körül, amely a zsidóságot magából kiszorítani igyekezik. A természet megcáfolatlan törvénye szerint fog előállni tehát a helyzet, hogy a zsidóság ebből a kétszáz milliónyi népgyűrűből — a nyomásnak a legkisebb ellenállás irányában engedve — hazánkba özönlik, ha csak idejekorán nem teszünk olyan intézkedéseket, amelyek következtében az ország letelepülésük számára nem nyújt többé számottevő lehetőségeket. Igaz ugyan, hogy határvédelmi intézkedésekkel gátat lehet vetni a tömeges betódulásnak, de sok évtizedes tapasztalataink azt mutatják, hogy az állandó beszivárgást csupán rendészeti természetű intézkedésekkel nem lehet megakadályozni.

E szempontoknak előrebocsátása mellett reá kell mutatnunk a magyarországi zsidókérdésnek kellő megvilágítása során ugyancsak jelentős következő megállapításokra is.

A Magyarországtól keletre fekvő államokban, különösen Oroszországban, Lengyelországban és Romániában nagy tömegekben és az ország lakosságának igen nagy százalékában (7—10%) él a legújabb időkig elnyomott olyan zsidóság, amely az ország többi népességétől életmód, viselet, szokások és szellemiség tekintetében élesen különválik. Tőlünk nyugatra a zsidóság külső megjelenésében és mindennapi polgári életében nem válik el oly szembetűnően környezetétől, bár ott sem marad észrevétlen, pedig arányszáma — a volt Ausztriának velünk szomszédos területeitől, nevezetesen Béctől eltekintve — a lakosságnak csak egy százaléka körül mozog, sőt sokhelyt jelentékenyen ez alatt marad.

Magyarország a kelet és a nyugat határán fekszik. Ennek következtében a keleti zsidóság vándorútja, nyugatiasodásának első állomása lett. A keleti jellegét még egyáltalában nem, vagy alig levetközött zsidóságot Magyarország nyugati felfogással és nyugati életviszonyoknak megfelelően részesítette az ország kulturális és gazdasági javaiban, pedig ez a zsidóság nagy részben nemcsak jellegében őrizte meg keletről hozott vonásait, hanem tömegeinek az ország lakosságához viszonyított számarányában is a keletre fekvő államok zsidóságának arányát közelítette meg.

Ha mindehhez hozzávesszük azt, hogy Magyarország Európa legkontinentálisabb állama, amelynek a kicsiny és földrajzilag különálló Fiumétől eltekintve, nem voltak kikötői, hogy a török háborúkkal okozott súlyos pusztulás következményeit úgyszólván a legutóbbi időkig nem tudta teljesen eltüntetni, a magyar kereskedelmi élet a török háborúkat követő időkben csak lassan tudott kibontakozni, s ezért a nemzet régi hagyományokkal bíró olyan gazdag és öntuda-

tos kereskedői népréteget nem nevelhetett, mint Nyugat-Európa többi országai, akkor nyilvánvaló, hogy Magyarország a zsidókérdés szempontjából különleges, a nyugateurópai államokéhoz semmiképpen sem hasonlítható helyzetben van.

Magyarországon kétségtelenül volt és így ma is van századok óta itt élő zsidóság. De a zsidóság nagy többsége a XIX. század első felétől, legfőképpen pedig a liberalizmus korában vándorolt be. Ezeknek a tömegeknek gyökértelensége, a zsidóság arányszámának nagysága, amely a nyugateurópainak hatszorosa és az a körülmény, hogy a régebben itt élő zsidóság ezek iránt a jövevények iránt az országba belépésüktől fogva erősebb közösséget érzett, mint az ország nem zsidó lakossága iránt, okozzák azt, hogy a lelkeségében és fájában oly élesen különböző és oly szívósan sajátos zsidóság a magyar nép életében sokkal súlyosabb problémát jelent, mint Nyugateurópa bármely népének életében.

Ha a magyar nemzet törvényt kénytelen hozni a zsidóságnak túlzott gazdasági és társadalmi térfoglalása ellen, ez nyugati viszonyokra szabott, de sajátos helyzetében túlzottnak bizonyult liberalizmusának szinte természetes visszahatása.

Mindezek a megfontolások és az 1938 : XV. törvénycikk megalkotása után beállott fentebb ismertetett nemzetközi helyzet megváltozása nemcsak tárgyilagos indokai a zsidók térfoglalása elé erősebb gátat vető törvényjavaslat előterjesztésének, hanem egyúttal feltárják azt a kényszerítő okot is, amely elől nem zárkózhatunk el, ha csak nem akarjuk kockára tenni a nemzet életének nyugodt fejlődését.

Az ismertetett nemzetközi helyzeten felül belső okok is indokolják az 1938 : XV. törvénycikkben meghatározott intézkedéseknél messzebbmenő intézkedések végrehajtására lehetőséget nyújtó törvényjavaslat előterjesztését.

Elsősorban áll az, hogy az 1938 : XV. törvénycikk végrehajtásának már az első szakában kiderült, hogy a törvény intenciói nem fognak eléggé hatályosan érvényesülni. Egészen természetes, hogy ebben a tekintetben rövidesen hiányok mutatkoztak, hiszen a törvényalkotás teljesen új, eddig még szabályozás alá nem vont területen és ennél fogva kellő tapasztalatok nélkül volt kénytelen elindulni, a külföldi joganyag pedig a viszonyok eltérő volta miatt kellően eligazodást nem nyújthatott.

Az 1938 : XV. törvénycikk rendelkezései alapján sok esetben vitára adott okot annak a megállapítása, kit kell a törvény rendelkezése szempontjából a zsidók részére megállapított arányszámba beleszámítani.

Nem bizonyult helytállónak a törvénynek az a rendelkezése, amellyel a zsidók számarányát az országos számarányukat mintegy négyszeresen meghaladó mértékben, vagyis húsz százalékban állapította meg és a 4. §-ban meghatározott kivételekkel még a húsz százalék jelentékeny túllépésére is lehetőséget nyitott. A végrehajtás során ugyanis — a zsidóság számarányának teljes mértékben feltüntetése szempontjából nem is mindig megbízható adatbejelentésekből — kiderült, hogy különösen az említett kivételek következtében a zsidók számaránya lényegesen emelkedik a húsz százalék fölé és így nyilvánvalóvá vált annak a helytelensége, hogy a törvény az országos számarányt sokszorosán túlhaladó húsz százalékot vette a kiindulás alapjául.

De jelentkeztek a végrehajtás során egyéb hiányosságok is, amelyekre a törvényjavaslat részletes indokolása során mutatunk rá és amelyek új törvényalkotást ugyancsak indokoltá tesznek.

További ok, amelynek következtében új, még pedig a korábbinál erőteljesebb törvényjavaslat előterjesztését látjuk szükségesnek, az, hogy a törvény végrehajtása során a zsidóság részéről nem mutatkozott kellő megértés. Már fentebb érintettük, hogy különösen a vállalatok és a kereső foglalkozást folytató

üzemek adatbejelentései megbízhatatlanok. Jellemző e tekintetben, hogy a törvény végrehajtásával megbízott kormánybiztos eddig 127 vállalat bejelentését vizsgálhatta meg ellenőrző szakértőkkel s a 127 vállalat közül csupán egy tett a valóságnak megfelelő, hű bejelentést; a végrehajtásnak eddig eltelt rövid előkészítő szakában is már mintegy 15.000 esetben kellett a kihágási eljárást megindítani. Sok visszaélés mutatkozik a kedvezmények biztosítása érdekében is, különösen a tűzharcosi minőségnek és az áttérésnek igazolására használt megbízhatatlan okiratokkal.

További indoka a törvényjavaslat előterjesztésének a felvidéki területeknek az ország területéhez való örvendetes visszacsatolása következtében előállott az a helyzet, hogy az ország zsidó lakosságának száma nagyobb arányban emelkedett, mint amilyen arányban az ország összes lakosságának a száma gyarapodott. Így a zsidók országos számarányának lényeges emelkedésével kell számot vetnünk, ami a zsidókérdést erősen kiélesíti és a társadalmi és a gazdasági egyensúly biztosítása érdekében hatályosabb megoldás útjára tereli.

A törvényjavaslat előterjesztése indítókainak ismertetése során nem mellőzhetjük annak a megfigyelésnek a megemlítését sem, hogy az 1938 : XV. törvény-cikk meghozatala után számarányukat messze meghaladóan vettek és vesznek részt a zsidók továbbra is az önző vagyoni érdekből elkövetett bűncselekményekben és különösen azokban, amelyek az ország gazdasági létének az aláásására alkalmasak. A külföldi fizetési eszközökkel űzött visszaélések elkövetői csaknem kizárólagosan zsidók s az államhatalomnak nagyarányú felkészültséggel kell állandóan őrködni, hogy visszaéléseik ezen a téren az ország gazdasági helyzetét meg ne rontsák.

Ezek a tanulságok egyúttal meggyőzőek abban a tekintetben is, hogy annak a nagy szociális programnak a végrehajtásában, amelynek megvalósítása a nemzetnek szinte létfeltétele, a zsidóság túlzott gazdasági térfoglalása erősen gátló tényezőként fog közreműködni, ha csak idejekorán nem foganatosítatnak olyan intézkedések, amelyek ezt a túlságos térfoglalást visszaszorítják.

A zsidóság ismertetett jellemrajzának és érintett mai európai helyzetének összevetéséből még egy további tanulságot, következményt is le kell vonnunk. Nevezetesen rá kell mutatnunk arra, hogy a zsidókérdést egy-egy állam egymagában sem önmagára, sem az államok összességére vonatkoztatva megoldani nem tudja. A kérdésnek egyedül belső jogszabályalkotás vagy más belső intézkedések útján tökéletes megoldása nincs. Minden intézkedés e téren feltétlenül kihat legközvetlenebbül a szomszédos, de enyhébb következményeiben valamennyi államra. Ebből helyesen lehet levonni azt a megállapítást, hogy a zsidókérdés nemzetközi jellegű kérdés, úgy, amint az államoknak sok más közös érdekű kérdése, amilyenek például a világforgalom, a világgazdaság, az egészségügy és a művelődés egyéb nagy kérdései, amelyek közül nem egy nemzetközi szabályozás útján a művelt államokra nézve csaknem tökéletes megoldást nyert. Ennek felismerése alapján megfontolás tárgyává kellett tennünk azt is, hogy a törvényjavaslatban foglalt és az ország belső viszonyaiban érvényesülő szabályozáson felül a zsidókérdésnek nemzetközi uton való megfeldlő megoldását is alkalmas időben, alkalmas módon szorgalmazni kell.

A kitűzött célt, jelesül a zsidóság túlságos térfoglalásának visszaszorítását mind a közélet, mind a gazdasági élet terén és ezzel a társadalmi és a gazdasági egyensúly helyreállításának biztosítását a minisztérium a törvényjavaslatban javasolt következő alapvető rendelkezésekkel kívánja megvalósítani.

Meghatározza a törvényjavaslat azt, hogy rendelkezései szempontjával kit kell zsidónak tekinteni,

A törvény a »zsidó« szót annak a körnek meghatározására használja, amelyre vonatkozólag a törvényjavaslatban foglalt különleges jogi szabályozást életbeléptetni óhajtja. Ezzel szemben az »izraelita« jelző a hitfelekezet meghatározására szolgál. Azok, akiket a törvény a »zsidók« név alá foglal, nem szükségkép azonosak az izraelita hitfelekezetbe tartozókkal; a zsidók köre tágabb kör, mint az izraelita hitfelekezetbe tartozóknak a köre. A zsidó lakosság körének meghatározásában az izraelita hitfelekezethez való tartozás mint a zsidók körébe tartozás megállapításának legcélszerűbb kiegészítő ismérve vétetett figyelembe, minthogy alig számbavehető azoknak a száma, akik az izraelita vallásfelekezethez tartoznak, de fajilag nem zsidók. A zsidók meghatározásán belül két csoportot állít fel a javaslat, jelesül egy tágabb csoportot, amelyre a törvény minden rendelkezését, és egy szűkebb csoportot, amelyre a törvénynek csak bizonyos rendelkezéseit kell alkalmazni.

Megszorítja a javaslat a zsidókra nézve a magyar állampolgárság megszerzésének lehetőségét; módot ad az 1914. évi július hó 1. napja utáni honosítások felülvizsgálására;

korlátozza a zsidók részvételét a törvényhozásban, a törvényhatósági és a községi önkormányzati testületekben és az ezekre vonatkozó választójog gyakorlásában;

a közhivatalviselési képességet a zsidóktól a jövőre nézve általánosságban megvonja;

az ügyvédi, a mérnöki, az orvosi, a sajtó-, a szín- és filmművészeti kamarában a zsidók tagságát általánosságban hat százalékra korlátozza;

kizárja a zsidókat az időszaki sajtó szellemi, a színházak és a filmvállalatok szellemi és művészi irányításából;

kizárja őket közhatósági engedélytől függő jogosítványokból;

közszállításokban a zsidó vállalkozókat fokozatosan hat százalékra szorítja vissza;

ipar gyakorlására jogosító iparigazolványok és iparengedélyek kiadását zsidók részére általában megtiltja mindaddig, amíg a részükre már kiadott jogosítványok száma községenként a hat százalék alá nem esik;

a gazdasági vállalatok és más kereső foglalkozások körében az értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak sorában a zsidó alkalmazottak számát általában tizenkét százalékra szállítja le;

felhatalmazást ad a minisztériumnak a zsidók kivándorlását előmozdító intézkedésekre; végül

hatályos rendelkezések útján gondoskodik a törvény kijátszására irányuló cselekmények megtorlásáról.

II. RÉSZLETES INDOKOLÁS.

Az 1. §-hoz. Az 1938 : XV. törvénycikk kifejezetten nem határozta meg, hogy ki tekintendő zsidónak, hanem — 4. §-a második bekezdésében — csak arról rendelkezett, hogy a törvényben a zsidókra megállapított korlátozásokat kikre nézve nem kell irányadóknak tekinteni; csak a törvény végrehajtása tárgyában kiadott 4350/1938. M. E. számú rendelet 21. §-a rendelkezett pozitíve abban az irányban, kik azok, akikre a zsidókra vonatkozó rendelkezések irányadók.

Szükséges tehát, — az 1938 : XV. törvénycikk végrehajtása során szerzett tapasztalatokra tekintettel is — hogy a törvény világosan meghatározza azt, kit kell rendelkezéseinek alkalmazása szempontjából zsidónak tekinteni.

Egészen elenyésző — még ezrelékekben sem megállapítható — kivételeket nem tekintve, kétségtelen, hogy az, aki az izraelita hitfelekezet tagja, egyúttal a zsidó

faji közösséghez is tartozik és természetes az is, hogy az izraelita hitfelekezethez tartozás megszűnése nem eredményez változást az ehhez a faji közösséghez tartozás tekintetében. Viszont a most tárgyalt törvényjavaslat szempontjából is teljes mértékben irányadó a képviselőház közjogi, közgazdasági és közlekedésügyi, közoktatásügyi, valamint igazságügyi bizottságának a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról szóló törvényjavaslatra vonatkozó együttes jelentésében (az 1935. évi április hó 27. napjára összehívott országgyűlés irományai, 620. szám 6. oldal) foglalt az a megállapítás, amely szerint a zsidóságra nézve tett rendelkezések a legtávolabbról sem érintik azokat a szabályokat, amelyek a különböző felekezetekhez tartozás rendjét meghatározzák; az egyes felekezetekhez tartozás rendje tehát továbbra is változatlanul ezek szerint a jogszabályok szerint igazodik. Nem változtat ezen semmit az, hogy a törvény az izraelita hitfelekezethez tartozás körén túlterjedő szabályokat tartalmaz akkor, amikor rendelkezéseinek alkalmazása szempontjából a zsidók körét meghatározza.

A kifejtettek következtében azokon felül, akik az izraelita hitfelekezet tagjai, a törvényjavaslat szerint általában zsidóknak kell tekinteni azokat is, akiknek az izraelita hitfelekezethez való tartozásuk vallásfelekezetük megváltozása, illetőleg megváltoztatása következtében megszűnt. Ugyanígy s ugyanebből az okból zsidónak kell tekinteni azt is, akinek mindkét szülője az izraelita hitfelekezet tagja vagy tagja volt.

Ha a gyermeknek csak egyik szülője tartozik vagy tartozott az izraelita hitfelekezethez, tehát ezen az alapon csak az egyik szülő zsidó, akkor a gyermek leszármazása folytán félzsidó. Az ilyenek tekintetében a törvényjavaslat álláspontja a külföldi törvényekben kialakult állásfoglaláshoz hasonlóan az, hogy őket a jogszabályokban megállapított korlátozások szempontjából szintén zsidóknak kell tekinteni. Mégis, ha az ilyen leszármazott zsidó szülője már az 1938. évi január hó 1. napja előtt kötött házasságot olyan egyénnel, aki az 1. §. értelmében nem zsidó és a zsidó szülő már a házasságkötéskor valamely keresztény hitfelekezet tagja volt és azontúl is keresztény hitfelekezet tagja maradt, a leszármazót nem kell a korlátozások szempontjából zsidónak tekinteni (1. §. utolsó bekezdés).

Ennek a rendelkezésnek indoka az, hogy az ilyen házasságból származottak leszármazásuk szerint csak félzsidók, a vallási viszonyokat szabályozó törvények szerint születésük óta keresztények s e mellett abból a körülményből, hogy zsidó szülőjük már a házasságkötés előtt valamely keresztény felekezet tagja lett, a zsidóságból való teljes kiválásuk következtethető.

A folyó év kezdete előtt még sem a külföldi országokban nem mutatkoztak a zsidóknak a közéletben, valamint a gazdasági és általában a társadalmi életben való térfoglalását korlátozni kívánó olyan széleskörű törekvések, amelyekkel a jelen törvényjavaslat általános indokolása részletesen foglalkozik, sem pedig Magyarországon nem váltak még szélesebb körökben ismeretessé azok az elgondolások és kezdeményezések, amelyek az úgynevezett zsidókérdésnek Magyarországon megoldására irányultak. A folyó évben igen széleskörűvé vált ilyen törekvések és kezdeményezések következtében viszont a népesség legszélesebb rétegeiben ismeretessé válhatott, hogy a közvélemény nemzsidónak zsidóval kötött házasságát még akkor is igen nagymértékben hátrányosnak tekinti, ha a zsidó házassfél még a házasságkötés előtt keresztény vallásra tért át.

Az általános indokolásban foglaltakból s a fentebb előadottakból önként következik, hogy a törvény alkalmazása szempontjából mindazokat is zsidóknak kell tekinteni, akik a most tárgyalt 1. §. értelmében zsidónak tekintendő felmenőnek a törvény hatálybalépte után született ivadékai, hacsak reájuk a fél-

vér zsidók tekintetében az 1938. évi január hó 1. napja előtt kötött házasságra alapított rendelkezés nem áll fenn.

A 2. §-hoz. Az 1938 : XV. t.-c. 4. §-a a zsidókra vonatkozó korlátozások alól tett kivételek megállapításánál egyfelől azokra és azok leszármazóira terjeszkedett ki, akik az 1919. évi augusztus hó 1. napja előtt az izraelita hitfelekezet tagjai voltak, de még ezt az időpontot megelőzően valamely más bevett felekezetbe tértek át, másfelől — tekintet nélkül arra, hogy ilyen áttérés az 1919. évi augusztus hó 1. napja előtt vagy után bekövetkezett-e — a korlátozások alól mentességet állapított meg a zsidó hadirokkant, hadiözvegy, tűzharcos, továbbá a hősi halált halt zsidó szülőnek a gyermeke tekintetében.

A törvény végrehajtása során szerzett tapasztalatok nyilvánvalóvá tették azt, hogy a kivételeknek ez a megállapítása nem megnyugtató. Ebben a tekintetben az 1. §. indokolása során fentebb kifejtetteknek megfelelően mindenekelőtt arra kell rámutatni, hogy kellőképpen célravezető és következetes megoldás csak az lehet, amelynek során határozottan eldől, kit kell a törvény alkalmazása szempontjából zsidónak tekinteni. Ilyen értelemben kíván szabatosan rendelkezni a jelen törvényjavaslatnak előbb tárgyalt 1. §-a.

További kérdés az, hogy a törvény szerint a zsidókhoz tartozók körében mennyiben helyénvaló mentességek megállapítása a zsidókra különben fennálló korlátozások alól. Ebben az irányban javasolunk rendelkezést a törvényjavaslat 2. §-ában. Az ebben a §-ban foglaltak értelmében — amint ez a törvényjavaslat további §-aiból kitűnik — a zsidókra vonatkozó egyes korlátozások vagy egyáltalában nem állanak fenn a 2. §-ban felsoroltakra, vagy a törvény a most felsoroltak javára megszorítja a zsidókra különben fennálló korlátozások érvényesülését; egyes korlátozások tekintetében azonban nincs semmi különbség a szerint, hogy a zsidó a 2. §-ban felsorolt mentességek körébe vonható, vagy nem. A 2. §-ban foglaltak tehát semmiképpen nem jelentik azt, hogy az ott meghatározott körbe tartozó zsidók a zsidókra megállapított korlátozások alól általában mentesek. Őket a törvényjavaslat határozott állásfoglalással zsidóknak tekinti, de bizonyos irányokban enyhébb szabályok alá kívánja vonni, mint a többi zsidót.

A mentességek szempontjából a javaslat kiinduló pontja az, hogy ezek csak a hadiszolgálatot teljesített személyekre vonatkozzanak.

Egyfelől a tűzharcos jogosultság igazolása körül tapasztalt visszaélésekre tekintettel, másfelől azért, mert felfogásunk szerint a kedvezmény szempontjából különleges elismerésre méltó személyes magatartást kell előfeltételnek tekinteni, az első bekezdés 1. pontja arra állapít meg személyre szóló mentességet, akit az 1914—1918. évi háborúban ezüst vagy arany vitézségi éremmel tüntettek ki vagy aki az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért legalább két ízben kitüntetésben részesült.

A hadirokkantságnak ötven százaléknál kisebb foka a keresőképesség csökkenése, valamint az előbb tárgyalt háborús érdemek szempontjából nem olyan jelentőségű, hogy a jelen §-ban tárgyalt, kivételnek tekintendő mentességet ezen az alapon helyénvalónak lehetne tekinteni, ezért írja elő az első bekezdés, mint mentességi előfeltételt, az 50 %-os hadirokkantságot.

A 3. §-hoz. Már az 1938 : XV. törvényeknek egyik legfontosabb része volt a zsidóknak vállalatokban való alkalmazására vonatkozó rendelkezés (8. §.). A jelen törvényjavaslat 14. §-a szintén részletesen rendelkezik a zsidók vállalatban és más kereső foglalkozás körében való alkalmazásának korlátozásáról. Ezek a korlátozások nem érvényesülhetnének hatályosan, ha a törvény nem gondoskodnék egyúttal arról is, hogy a zsidók kezében lévő vállalatok száma is korlátozotassék.

Az ezúttal tárgyalt 3. §. ezért olyan szabályról gondoskodik, amely eldönti, mikor kell a törvényben a zsidókra vonatkozó rendelkezéseket vállalatokra alkalmazni.

A 4. §-hoz. A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának Magyarországon való korlátozására irányuló törekvéssel nyilvánvaló ellentétben lenne, ha a törvény továbbra is módot adna arra, hogy zsidó honosítás, házasságkötés vagy törvényesítés által magyar állampolgárságot szerezhessen. Ezért a javaslat e tekintetben tiltó rendelkezést állít fel.

Az 1914—1918. évi háború kitörése óta — különösen a keletről való zsidó bevándorlás következtében — a magyar hatóságoknak ez ellen irányuló törekvései ellenére is sok zsidó, aki eredetileg külföldi állampolgár volt, magyar állampolgárságot szerzett és sok zsidó, aki magyar állampolgár volt, de magyar állampolgársága megszűnt, visszahonosítás útján szerzett újból magyar állampolgárságot. Több esetben alapos gyanú keletkezett arra nézve, hogy a most említett honosítások (visszahonosítások) a magyar jog állampolgársági rendelkezéseiben meghatározott előfeltételeknek hiányában, vagy akként következtek be, hogy a honosítás (visszahonosítás) érdekében bűncselekményt vagy fegyelmi vétséget követtek el, vagy — bár nem is követtek el ilyen cselekményeket — a hatóságot a magyar állampolgárság megszerzése szempontjából jelentős körülmények tekintetében megtévesztették. Ilyen esetben a jogrend nyilvánvaló érdeke a honosítás (visszahonosítás) hatálytalanítása. Az erről szóló rendelkezéseknek törvénybeiktatása a külföldi államok törvényhozásaiban is jól ismert kiegészítését jelenti azoknak a lehetőségeknek, amelyek állampolgársági jogunkban a kellő előfeltételek hiányában kiállított honosító okiratnak hatálytalanítása körében ma is fennállanak.

Ebbe a körbe tartozik a jelen §-nak az a rendelkezése is, amely szerint hatálytalanítani lehet annak a zsidónak a honosítását (visszahonosítását), akit életviszonyai nem utalnak arra, hogy az ország területén maradjon. A denaturalizációnak erre a körre kiterjesztése természetes következménye a törvényjavaslat alapgondolatának. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a zsidók magyarországi térfoglalásának korlátozása és külföldön elhelyezkedésének előmozdítása során a Magyarországon élő azokra a zsidókra is kell gondolni, akik korábban idegen állampolgárok voltak, csak honosítás (visszahonosítás) útján szereztek utóbb magyar állampolgárságot és akiket életviszonyaik nem kötnek az országhoz.

Semmi elfogadható ok sincs arra, hogy a magyar honosságukat vesztő zsidók megtartsák azt a magyar nevet, amelynek viselésére korábbi nevüknek a honosítás következtében lehetővé vált megváltoztatása útján szereztek jogosultságot. Ez — különösen a régebben engedélyezett történelmi hangzású magyar nevek esetében — egyenesen hátrányos lehetne a magyar nemzet érdekei szempontjából, sőt visszaélésekre is vezethetne. Ezt kívánja megakadályozni a jelen §. utolsó bekezdésében javasolt rendelkezés.

Az 5. §-hoz. A már kifejtettekben folyólag kíván rendelkezni a jelen §. arról, hogy a magyarországi zsidóság az ország többi népességének közreműködésével tartott országgyűlési képviselőválasztásoktól külön választás során választja meg képviselőit. Ugyanilyen értelemben javasolunk rendelkezést a közélet más területein, nevezetesen a törvényhatósági bizottsági tagság és a községi képviselőtestületi tagság tekintetében.

Ennek a közjogi elkülönítésnek indoka az az elkülönültség, amelyben — mint már kifejtettük — a zsidóság ma is él s az a természetes törekvés, hogy a választások során a zsidóság érdekei ne szűrődjenek, ne keveredjenek össze azokkal a nagy népi és nemzeti érdekekkel, amelyeket csorbíthatatlanul kifejezésre juttatni

a választás hivatott s amelyeknek a zsidóság különleges érdekei fölé emelkedő elbírálására a tapasztalat szerint a zsidóság túlnyomórészt nem képes.

A javasolt megoldás a közjogokból nem zárja ki a zsidóságot, azt azonban biztosítja, hogy az ő sajátos szempontjai ne zavarják meg a nagy nemzeti akarat-megnyilvánulások nemzeti jellegét.

A helyes megoldás az, hogy a zsidók az általános országgyűlési képviselő-választások után országos lajstrom alapján külön válasszák meg maguk közül a szükséges számú országgyűlési képviselőt. Az 5. §. ilyen értelemben kíván rendelkezni; ezért felesleges, hogy a zsidók országgyűlési tagsága tekintetében időközi választás esetére is legyen rendelkezés.

A zsidó országgyűlési képviselők számát a javaslat a zsidó és a nemzsidó választók között a választók névjegyzéke alapján megállapítható számarány alapján, de legfeljebb a zsidóknak hat százalékra kikerekített országos arányszámának megfelelő számban határozza meg. Ennek következtében az országgyűlési képviselőknek a törvényben megállapított száma hat százalékkal emelkedni fog.

A zsidók külön választáson alapuló törvényhatósági bizottsági és községi képviselőtestületi tagságának legáttekinthetőbb és egyébként is legcélravezetőbb módja az, ha a zsidók csak az összes választók közül való választás jogcímén és csakis a zsidók választása alapján lehetnek a törvényhatósági bizottság, illetőleg a községi képviselőtestület tagjai. Ezen a címen a zsidók a törvényjavaslat szerint a törvényhatósági bizottság és a községi képviselőtestület összes tagjaihoz viszonyítva, ugyanolyan arányban foglalhatnak helyet az említett önkormányzati testületekben, mint amilyen arányt a jelen §. a zsidók országgyűlési képviselőházi tagsága tekintetében megállapít. A maximum e tekintetben is hat százalék.

A törvény megalkotásának egyik főoka, hogy a zsidóság túlzott térfoglalásával a gazdasági életben aránytalanul nagy befolyást szerzett. Következetlenség lenne, ha ezt a károsnak felismert jelenséget úgy értékelnénk, hogy a zsidóságot éppen gazdasági erejének révén, a legtöbb adófizetők közé tartozás jogcímén juttatnánk külön törvényhatósági és községi képviselőhez és ezzel nagyobb közjogi hatalomhoz, holott az idevágó jogszabályokat a magyar törvényhozás a nemzeti hagyományok erősítése végett alkotta meg. Ebből az okból és azért, mert a vagyonnak aránytalan megoszlása folytán egyes helyeken és vidékeken a legtöbb adófizetők a lakosság arányszámát jelentékenyen meghaladó arányban zsidókból kerülnek ki, a zsidókat az ilyen címen a törvényhatósági bizottságban és a községi képviselőtestületben való részvételből a javaslat kizárni tervezi.

Az egyes testületek részéről választható felsőházi tagok kis számánál fogva a felsőház választott tagjai közt a zsidókra vonatkozó számarány megállapításáról a legtöbb esetben egyáltalában nem lehet szó, más esetekben áttekinthetetlenül bonyolult szabályozásra lenne szükség. Ezért kíván a javaslat úgy rendelkezni, hogy zsidók ezentúl választás alapján nem lehetnek az országgyűlés felsőházának tagjai. Nem érintie ez a rendelkezés azt a lehetőséget, hogy zsidók az 1926: XXII. t.-c. 6. §-a alapján felsőházi taggá kineveztessenek. Nem szorul külön indokolásra, hogy a zsidóknak választáson alapuló felsőházi tagságára meghatározott korlátozás nem terjed ki az izraelita vallásfelekezet képviselőit hivatott lelkészekre.

A 6. §-hoz. Az előző §-ban foglalt közjogi korlátozásból s az egész javaslat céljából folyik a jelen §. rendelkezése, amely szerint a zsidók kizáratnak az állami, a törvényhatósági és a községi (városi) alkalmazásból, ideértve a köztestületeknél, közintézeteknél és közüzemeknél történő alkalmazásokat is. A zsidóság — egyéni kivételektől eltekintve — általánosságban nem tud elvonatkozni a különleges

zsidó érdekektől abban a mértékben, amint azt a különös tárgyilagosságot és odaadást kívánó közszolgálati viszony követeli.

De azt is figyelembe kellett venni, hogy a közszolgálat körében alkalmazásokba törekvő és ezekre készületségüknél és jellembeli tulajdonságaiknál fogva kiválóan alkalmas keresztény magyar ifjaknak is csak egy töredéke helyezkedhetik el ezekben az alkalmazásokban.

E §. rendelkezései a már szolgálatban álló alkalmazottakra nem vonatkoznak, tehát ezeknek a szolgálati jogviszonyát nem kell megszüntetni.

A §. rendelkezései minden zsidóra állnak, tehát azokra is, akik a 2. §. szerint személyükhöz kötött mentességet élveznek.

A 7. §-hoz. A kir. közjegyzői, hites tolmácsi, állandó bírósági szakértői, közjegyzőhelyettesi, szabadalmi ügyvivői működés, habár nem tekinthető szoros értelemben vett közszolgálatnak, az előző §. kapcsán felhozott szempontok alá esik. Ebből az okból kell az említett hivatásokra is a 6. §. rendelkezéseit alkalmazni.

A 8. §-hoz. A társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról szóló 1938 : XV. törvénycikk hatálybalépése óta eltelt fél esztendő tapasztalatai igazolták, hogy ennek a törvénynek, különösen a szabadfoglalkozásúak (ügyvéd, mérnök, orvos, ujságíró) és művészek (színművészek és filmművészek) részére létesült hivatási kamarákban a zsidó tagok felvételére húsz százalékos arányt megállapító rendelkezései a magyarországi zsidók aránytalan közéleti és gazdasági térfoglalásának visszaszorítására, valamint a társadalmi és a gazdasági egyensúly kívánt biztosítására nem elegendők. A megállapított húsz százalékos arány ugyanis, figyelemmel arra, hogy a törvény rendelkezése értelmében ez az arány is csak az új felvételek korlátozásával s csak hosszú évtizedek múlva lenne elérhető, a zsidóságnak a magyarságénál aránytalanul kedvezőbb gazdasági helyzete, vagyonos volta folytán még egy újabb emberöltőn át biztosította volna a zsidóság uralkodó és irányító szerepét mind az ügyvédi, a mérnöki és az orvosi hivatás, mind a sajtó és a szín- és filmművészet terén.

De különösen időszerűvé és indokolttá tette a kamaráknál a zsidóság országos arányszámát messze meghaladó százaléknak leszállítását az a körülmény, hogy az elszakított Felvidék tiszta magyar lakta területeinek visszacsatolásával mintegy százezer olyan keleti zsidó került vissza a csonkaországhoz, akiknek számottevő része húsz esztendőn keresztül támasza volt annak a Csehszlovák köztársaságnak, amely a magyar nemzetnek ugyanabban az időben legádázabb ellensége volt.

Ezek az eddig felülmúló elárasztással fenyegetik Csonkamagyarország fővárosát és gazdagabb vidékeit, ha a törvényhozás ennek idejében gátat nem emel.

A zsidók arányszámának megállapítása természetesen csak úgy érvényesítheti üdvös hatását és érheti el a kitűzött célt, ha ezt az arányszámot nemcsak az egyes kamarák összes tagjaira nézve, hanem az egyes kamarákon belül az egyes szakosztályokban (a mérnöki, a sajtó és a színművészeti és filmművészeti kamaránál) és az egyes foglalkozási csoportokban (a mérnöki kamaránál: *a*) közszolgálatban álló, *b*) magánalkalmazásban álló, *c*) ügyvivő és *d*) vállalkozó mérnökök) is következetesen alkalmazzuk.

A harctéri magatartásuk és a legalább ötven százalékos hadirokkantság miatt a 2. §. értelmében mentességeket élvező zsidók tekintetében méltányos a kamarai tagul felvétel szempontjából a többi zsidókhöz képest kedvezményt biztosítani.

A jelen §-ban foglalt rendelkezésnek a helyettes ügyvédekre való kiterjesztését az indokolja, hogy a helyettes ügyvédek nem tagjai a kamarának, de a kamara névjegyzékébe felvett ügyvéd helyetteseként bíróság vagy más hatóság előtt eljárhatnak (1937 : IV. t.-c. 67. §-a). Ha már most a törvény fentemlített rendel-

kezését a helyettes ügyvédekre nem terjesztenők ki, a kamara tagjai közé fel nem vehető, ügyvédi oklevelet nyert zsidók valamelyik ügyvédi kamaránál a helyettes ügyvédek névjegyzékébe jegyeztethetnék be magukat és zsidó ügyvédek helyetteseként ügyvédi gyakorlatot folytatnának és ezzel a törvény célját megghiúsítanák.

A sajtókamarára vonatkozóan az arányszám leszállítása a fentebb kifejtett indokokon felül azért is elengedhetetlenül szükséges, mert a sajtónak közvéleményt formáló igen jelentékeny hatása van.

A tárgyaló kamarák nagy közéleti jelentősége követeli meg azt, hogy tisztikarukban és választmányukban már most érvényesüljön a zsidók arányszámára megállapított korlátozás.

A 9. és a 10. §-okhoz. A sajtónak, a színművészetnek és a filmművészetnek a nemzet életszemléletére, politikai meggyőződésére, vallásos érzületére, társadalmi és erkölcsi felfogására gyakorolt alakító és irányító jelentőségű befolyása a zsidó szellem nem kívánatos hatásainak visszaszorítása érdekében még további intézkedéseket tesz szükségessé.

A zsidóság Magyarországon a kereskedelmi és az ipari pályák előznlése és ezek révén a gazdasági hatalom megszerzése után az ország szellemi irányításában is döntő befolyáshoz jutott. Ennek a befolyásnak az egyik legszembeszökőbb megnyilvánulása az a pozíció, amelyet a zsidóság a kiegyezés után a magyarországi sajtóviszonyok terén szerzett magának. Közismert jelenség, hogy a zsidóság a világháborút megelőző években szinte teljes mértékben hatalmába kerítette az egész magyar sajtót és ilyképpen az ország gondolkodásának kiformalására az egyébként is túlzott gazdasági és társadalmi jelentőségét is sokszorosan meghaladó hatalomhoz jutott. Ez a hatalom különösen a budapesti sajtó tekintetében vált szinte egyeduralmi jellegűvé, amely sajtó a forradalmak letörése előtti időszakban — kevés kivételtől eltekintve — teljesen zsidó befolyás és zsidó irányítás alá került. Ennek a helyzetnek a nemzeti élet fejlődésére gyakorolt káros hatása nyilvánvaló, ha e helyen ismét figyelembe vesszük azt a fentebb már érintett szempontot, hogy a zsidóság politikai gondolkodása különösen hajlamos arra, hogy a sajátos zsidó érdeket közérdek és közelebről nemzeti érdek mezébe öltöztesse és ilyképpen elhomályosítsa a közvélemény előtt a minden részérdektől mentes, egyetemes és átfogó nemzeti szempontokat.

Hogy ezeknek az egészségtelen magyar sajtóviszonyoknak a nemzeti közgondolkodás helytelen irányokban való kialakulására és így közvetve az 1918-ban bekövetkezett nemzeti összeomlás előidézésére mily káros kihatásuk volt, arra most — hús esztendő történelmi távlatában — e helyen nem kell külön rámutatni.

Bár az ismertett sajtóviszonyok tekintetében a forradalmak óta lényeges haladást lehet megállapítani a tiszta nemzeti és népi érdekeket szolgáló sajtó és ennek megfelelő publicisztikai szellemiség kifejlődésének irányában, nyilvánvaló, hogy a kérdés teljes megoldása — a zsidóság káros sajtóbeli túlhatalmának megszüntetése — törvényhozási intézkedés nélkül nem lehetséges. Ilyen törvényhozási intézkedés annál is inkább elkerülhetetlen, mert csak ilyképpen lehet megvalósítani e javaslatnak az általános indokolásban kifejezésre jutó azt a célkitűzését, hogy a nemzeti élet helyes jövő fejlődése érdekében a zsidók közéleti térfoglalását megfelelően korlátozni kell.

Ezek az okok indokolják a 9. §. első bekezdésének azt a rendelkezését, amely az értelmiségi munkakörben alkalmazottakra a 14. §-ban meghatározott rendelkezéseket az akár időszaki, akár nem időszaki lap szerkesztőségében állandó munkaviszonyban állókra is kiterjeszti avégből, hogy a zsidó befolyást a lapok szerkesztésében visszaszorítsa.

De a §. második bekezdése ezenfelül biztosítani kívánja azt is, hogy a törvény

hatálybalépése után zsidó, mint felelős szerkesztő, kiadó, főszerkesztő vagy munkatárs időszaki lap szerkesztésében irányító befolyást ne gyakorolhasson.

Ez alól a rendelkezés alól természetsszerűleg ki kellett venni azokat az időszaki lapokat, amelyek kizárólagosan izraelita hitfelekezeti, zsidó művelődési, gazdasági vagy más társadalmi célokat szolgálnak. A magyar olvasóközönség megtévesztése lehetőségének kiküszöbölése végett azonban kötelezni kell a zsidó időszaki lapokat arra, hogy ezt a jellegüket címükben vagy alcímükben határozottan feltüntessék.

A nem magyar nyelvű napilapokra biztosítani kell a kivétel lehetőségét, mert ezek tekintetében különleges szempontoknak figyelembevételre lehet szükséges. A kivétel engedélyezését leghelyesebb a miniszterelnökre bízni.

Ugyanazok a megállapítások, amelyekre fentebb a sajtóval kapcsolatban rámutattunk, teljes mértékben állanak a színművészetre és a filmművészetre is. E művészetek terén az utóbbi évtizedekben a zsidóság térfoglalása a sajtóbeli térfoglalással szinte teljesen azonos méreteket öltött, minélfogva a zsidóság a közvélemény lelkiségének kiformalódása és befolyásolása tekintetében e művészetek révén is erőteljes érvényesülési lehetőséghez jutott. Ezzel a lehetőséggel teljes mértékben élt is nemcsak a színművészet és a filmművészet szellemi és etikai tartalmának kialakítása és ezen a téren a sajátos zsidó szellemiség és zsidó etikum érvényrejuttatása tekintetében, de abban a tekintetben is, hogy e művészetek terén — a zsidó szolidaritás közismert erejével is — túlnyomórészt a saját fajtájához tartozókat juttatta a sokszor pedig ezeknél értékesebb nemzsidó művészeknek háttérbe szorításával érvényesüléshez. Tekintettel a színművészetnek és a filmművészetnek a nemzeti lélek kialakulására gyakorolt döntő jelentőségére, a fentebb érintett jelenségek elengedhetetlenné teszik a zsidóknak a színházak és a mozgófényképet előállító, forgalombahozó és előadó vállalatok vezetéséből és irányításából való kirekesztését.

A 11. §-hoz. Az állami egyedáruság alá eső cikkeknek, úgymint sónak, dohányjövédéki cikkeknek, szesznek, ásványolajfélének és melléktermékeinek, lőpornak, úgyszintén mesterséges édesítőszernek árusítása azért nyit biztos jövedelmi forrást, mert ezekre a cikkekre a közönség nagy tömegének állandóan szüksége van. Az állami egyedáruság cikkeinek árusítása ezenfelül igen jó hasznot is hajt, mert az említett cikkek árusításánál a verseny korlátozott, az elárúsító nyeresége előre biztosítva van, kockázata viszont úgyszólván nincs. Ennélfogva érthető, hogy a kereskedői hajlammal amúgyis telített zsidóság szívesen foglalkozik e cikkek árusításával.

Ugyanez áll a hatósági engedélytől függő egyéb jogosítványokra is.

A javaslat azon az állásponton van, hogy a zsidóságot, amely a bőséges keresztet nyújtó szabadfoglalkozásokat amúgy is nagymértékben, országos számát jelentékenyen meghaladó arányban lepte el s ehhezképest a nemzeti jövedelemből az arányszámát jóval meghaladó mértékben részesült, el kell zárni a jövőben az olyan jövedelemtől, amelyekhez a juttatás hatósági engedélytől függ. A §. tehát akként rendelkezik, hogy az állami egyedáruság alá eső cikkek árusítására engedélyt, úgyszintén hatósági engedélytől függő egyéb jogosítványt ezután zsidóknak nem lehet adni. Egyúttal a jelen §. arról is gondoskodni kíván, hogy a zsidóknak eddig kiadott ilyen engedélyeket a törvény hatálybalépésétől számított öt éven belül fokozatosan meg kell vonni. A javaslat ezzel is az alapgondolatának megfelelően azt a célt szolgálja, hogy a nemzet vagyonából az arra érdemes rétegeket méltányos és megillető részesedéshez kell juttatni és a zsidóságot, amely — a javaslatnak tételről-tételre haladó okfejtése szerint — aránytalan mértékben

haszonélvezője a nemzeti vagyonnak, az előbb megjelölt célból közéleti és gazdasági térfoglalásában korlátozni kell.

A 12. §-hoz. A nemzet vagyoni erői szempontjából és egyébként is rendkívül nagy jelentősége van annak, hogy a vállalatok mennyiben részesedhetnek közszállításokban, vagyis, hogy az állam a törvényhatóságok, a községek, az általuk fenntartott vagy támogatott intézetek és intézmények, vállalatok és üzemek, valamint az előbb említettek részvételével létesült intézmények és vállalatok, továbbá közforgalomra berendezett hazai közlekedési vállalatok és általában mindazok a jogi személyek, amelyek külön törvény alapján létesültek, mennyiben szerződhetnek szükségleteiknek beszerzése és a körükben szükséges munkáknak elvégeztetése tekintetében vállalatokkal. Kétségtelen, hogy ezen a téren igen nagy lehetősége áll fenn a zsidók és a törvény értelmében a zsidókkal egy tekintet alá eső vállalatok térfoglalásának, a korlátozásoknak ebben a körben való megállapítása tehát a törvényjavaslat célkitűzése szempontjából szintén szükséges.

Előrelátható, hogy lesznek törekvések a jelen §. rendelkezéseinek kijátszására. Ezeknek kívánja elejét venni a §. utolsó bekezdése.

A 13. §-hoz. A városokba tóduló zsidóság tőkeerejénél és szervezettségénél fogva a legfőbb iparágban túlnyomó erővel lép fel és ezekből fokozatosan kiszorítja a nemzet értékes alkotórészét kitevő, a mesterségbeli hagyományokat őrző és a keresztény erkölcs által korlátozott kisiparos réteget. A nemzeti közvélemény felismerve, hogy a mezőgazdaság magában véve nem biztosíthatja a keresztény magyarság megélhetését és fejlődését, régóta aggodalommal szemléli az iparos társadalom ilyen irányú kicserélődésének folyamatát és ezzel kapcsolatban a magyar városok elzsidósodását. Ennek a káros változásnak kíván gátat vetni a javaslat és ezért megtiltja, hogy a zsidóknak kiadott iparigazolványok és iparengedélyek együttes száma az egyes községekben kiadott összes iparigazolványok és iparengedélyek számának a zsidók hozzávetőleges országos számaránya szerinti hat százalékát meghaladja. Mindaddig, amíg ez az arányszám az illető községben helyre nem áll, az iparigazolványt, illetőleg iparengedélyt kiadó hatóság köteles a zsidó kérelmezőnek ilyen irányú kérelmét megtagadni. Hogy a jelen §-ban foglalt rendelkezés merevsége az átmeneti időben esetleg fönnakadást ne okozzon, felhatalmazza javaslat a kereskedelem- és közlekedésügyi, illetőleg az iparügyi minisztert, hogy a helyi viszonyok mérlegelésével közérdekből kivételt tehessen. A szerzett jogokat e §. nem érinti, érvényesen megszerzett iparengedélyt vagy iparigazolványt nem lehet megvonni azon a címen, hogy az iparúzó zsidó és a hat százalékos arányszám szempontjából a községben még mindig a zsidók javára mutatkozik eltérés.

A §. nem érinti az 1922 : XII. t.-c. 7—8. §-ának és az 1936 : VII. t.-c. 3. §-ának az iparos halála után az iparnak a házastárs által, illetőleg kiskorú gyermekei vagy unokái javára, ez utóbbiak nagykorúvá válásáig való folytatását; az e §-okban foglalt kedvezmény tehát a zsidó hozzátartozók javára is fennmarad.

A 14. §-hoz. A 14. és a 15. §-ok az 1938 : XV. t.-c. 8. §-ának helyébe lépve a közszolgálat körén kívül szabályozzák a zsidó értelmiségi alkalmazottak és illetményeik legmagasabb számarányát.

A 14. §. részletesen felsorolja azokat az üzemeket és foglalkozásokat, amelyekre rendelkezései kiterjednek. Ez a felsorolás a gazdasági élet egész területét felöleli, mert minden — akár vállalatszerűen, akár anélkül üzött — kereső foglalkozásban elhelyezett értelmiségi alkalmazottat hatálya alá von. Ide esnek tehát azok az alkalmazottak is, akiket tudományos vagy művészeti pályán működő vagy magasabb képzettséghez kötött, úgynevezett szabadfoglalkozást folytató munkaadó, pl. ügyvéd, orvos stb. foglalkoztat.

A javaslatnak nagyjelentőségű újítása az 1938 : XV. törvénycikkkel szemben az, hogy az arányszám-szabályozás körébe kifejezetten bevonja a mezőgazdasági üzemeket is (1937 : XXI. t.-c. 2. §. 1. p.), továbbá a más vállalatokra (foglalkozásokra) megállapított irányelveknek megfelelően azokat a vállalatokat és egyéb munkahelyeket, ahol az értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak száma tíznél kevesebb. Nincs ok ugyanis arra, hogy ezeket a — már nagy számuknál fogva is a legnagyobb figyelemre igényt tartó — üzemeket a szabályozásnál mellőzzük, illetőleg ne úgy vegyük figyelembe, mint általában a magánvállalkozást. Az 1938 : XV. t.-c. 8. §-ának e részbeni hiányossága eddig is súlyos ellenvetésekre adott alkalmat.

Nem szabad továbbá szem elől téveszteni, hogy a gazdasági életnek szabályozás alá vont ágazataiból és csoportjaiból kiszoruló zsidó alkalmazottak a fajokon munkaadók és tőkések támogatásával és a nemzsidó alkalmazottaknak minden eszközzel való kiszorítása mellett elárasztani készülnek a szabályozáson kívül maradt területeket, különösen a kisipar, a kiskereskedelem és a mezőgazdaság értelmiségiének munkahelyeit.

A tapasztalatok nyomán a javaslat az értelmiségi munkakörben foglalkoztatott nemzsidó és zsidó alkalmazottaknak az 1938 : XV. t.-c. 8. §-ában tartalmazott nyolcvan-húsz százalékos arányszámát is megváltoztatja olyképpen, hogy a zsidók arányszámát általánosságban tizenkét százalékra szállítja le. Ez az utóbbi is jelentékenyen, kétszeresen meghaladja a zsidóságnak lélekszám szerinti arányát, a régi rendelkezés fenntartása tehát a nemzsidókra jelentett volna méltánytalanságot.

Ez a méltánytalanság még kirívóbb lenne, ha figyelembe vesszük, hogy a zsidók egy része az 1938 : XV. t.-c. 4. §-ának második bekezdése, illetőleg a jelen törvény 2. §-ának 1—2. pontja értelmében a fenti arányszámokból való kivétel mentességét is élvezzi s ekként a zsidók valóságos arányszámát jelentékenyen növeli. Ennek az arányszámemelkedésnek szab megfelelő határt a §. első bekezdése akként, hogy a zsidóknak tekintett, de a 2. §. első bekezdése címén kedvezményes elbánásban részesített csoportok tagjai javára, a tizenkét százalékot további három százalékkal legfeljebb tizenöt százalékra engedi emelni. Önként értendő, hogy a 2. §. első bekezdése alá tartozó zsidók a zsidók részére általában nyitva álló — a tizenkét százalékon belül eső — helyeket is elfoglalhatják.

Az 1938 : XV. törvénycikk végrehajtása során felmerült gyakorlati jelentőségű vitás kérdést dönt el a §. azzal, hogy a művezetőket az értelmiségi munkakörben foglalkoztatottakhoz sorolja.

A kisebb üzemekre nézve a §. második bekezdése számszerűen határozza meg a zsidó alkalmazottak legmagasabb számát. Minthogy ez a szám a zsidókra nézve — a nagyobb üzemekben megállapított arányszámhoz viszonyítva — jelentékenyen kedvezőbb, e részben a javaslat már nem tesz különbséget a 2. §. alá eső és nem eső zsidók között.

Az 1938 : XV. törvénycikk elveinek fenntartását jelenti, hogy ugyanez az arányszám, amely az alkalmazottak száma tekintetében van megszabva, az illetményeik összegének arányára is irányadó. Minthogy e téren különösen sok kijátszási törekvés nyilvánult meg, a javaslat kiemeli, hogy bárminő címen adott, tehát bármiként elkönyvelt juttatást a munkaadó részéről, alkalmazotti illetményként kell számításba venni. Ide tartozik természetesen, ha a munkaadó az alkalmazottnak vagy óreá tekintettel hozzátartozójának vagy másnak jutalmat, ajándékot, segélyt adományoz, az utóbbiak kötelezettségeit kiegyenlíti, őket természetbeni adományokban részesíti stb.

A §. negyedik bekezdése megszabja, hogy az arányszám elérésének végső

határnapja általában az 1943. évi január hó 1. napja. A javaslat azonban előírja, hogy a törvény hatálybalépésekor tényleg fennálló és a törvénynek megfelelő helyzet közti különbséget, fél évekre beosztva, egyenletesen vagy ennél gyorsabban kell megszüntetni. Erre két, egyaránt megengedett mód áll külön-külön vagy együttesen a munkaadók rendelkezésére: vagy zsidó alkalmazottakat bocsátanak el vagy nemzsidó alkalmazottakat vesznek fel. Az illetmények tekintetében pedig megfelelő csökkentést, illetőleg emelést kell végrehajtaniok. Új zsidó alkalmazottat csak akkor vehetnek fel, ha a törvényes arányszámot már elérték és ezt az arányszámot az új alkalmazás nem rontja le. Az 1938 : XV. t.-c. 8. §-ában az új alkalmazás öt százalékának zsidók által való betöltésére tett kivételt a javaslat — az átalakulásnak gyorsítása céljából — nem veszi át.

Az 1943. évi január hó 1-ével meghatározott végső határnap tekintetében a javaslat két irányban kivételt tesz. Azok a vállalatok, amelyek közszállítások révén az államtól jelentékeny vagyoni előnyhöz jutottak, fokozott mértékben kötelesek a nemzsidók alkalmazásának kiterjesztése által a közérdeket előmozdítani s ezért számukra a határnap az 1941. évi június hó 30. napjában van megállapítva. A kivételre — főleg a szabadon átváltható devizák fejében történő kivételre — dolgozó vállalatok pedig a külkereskedelem fontos érdekéből bizonyos határidő-meghosszabbításban (két, illetőleg három év) részesülnek.

A §-nak az arányszámokra vonatkozó rendelkezései csak azokra a vállalatokra (foglalkozásokra) állanak, ahol a zsidó és a nemzsidó alkalmazottak, illetőleg illetményeik aránya a törvényben megállapítottnál a nemzsidókra kedvezőtlenebb volt. Az ellenkező esetben az a szabály áll mindennemű vállalatra (foglalkozásra), amit az 1938 : XV. t.-c. 8. §-ának harmadik bekezdése a tíznél kevesebb munkaerőt foglalkoztató vállalatokra rendelt, amely szerint az 1938. évi március hó 1. napján fennálló helyzetnek a zsidók javára való megváltoztatása általában tilalom alá esik.

A 15. §-hoz. A magánjellegű egyesületek, bármely elnevezésű szervezetek és alapítványok értelmiségi munkakörben foglalkoztatott alkalmazottaira a javaslat jelen §-a a 14. §. rendelkezéseit terjeszti ki, még ha céljuk nem irányul is gazdasági előnyök szerzésére. Nem lehetne megokolni, miért nyujtsanak ezek a néha igen nagy tisztviselői karral működő és a közéletre nagy befolyást gyakorló egyesületek és más szervezetek a nemzeti egyéniség érvényesülése tekintetében kevesebb biztosítékot a gazdasági élet alakulatainál.

A nemzeti és a szociális politika, általában a népesség nagy tömegei szempontjából kivételes jelentősége van annak, hogy a munkásegyséletek és más munkásszervezetek — ideértve a munkaközvetítéssel foglalkozó szervezeteket is — nemzeti és egyéb közszempontból teljesen kifogástalanul működjenek. A zsidóság térfoglalása a munkásszervezetek körében az említett tekintetekből igen nagy mértékben aggodalmas, elkerülhetetlenül szükséges tehát ezen a téren a hatályos rendelkezés.

A 9. §-nál kifejtett okokból kivételt kell tenni az izraelita hitfelekezet vagy a zsidóság érdekét nyíltan és kizárólagosan szolgáló szervezetekre és alapítványokra. Ezek alkalmazottaik megválasztásában teljesen szabadon járhatnak el.

A 16. §-hoz. Előfordulhat, hogy a törvényjavaslat 14. §-ában meghatározott számarány (illetményarány) elérése érdekében olyan alkalmazottat kell elbocsátani, akinek a munkaadóval hosszabb időre, esetleg több évre kötött szolgálati szerződése van. Ilyen esetben az alkalmazottnak a 14. §. értelmében való elbocsátása a munkaadóra esetleg azt a kötelezettséget hárítaná, hogy a szolgálati jogviszonynak a szerződésben meghatározott egész tartamára megfizesse illetményeit. Ez nyilvánvalóan méltánytalan lenne a munkaadóra és nem egy esetben a vállalat vagy más munkaadó anyagi romlását eredményezné. Ezért szükséges olyan

rendelkezés, amely szerint a fentebb tárgyalt esetekben az alkalmazottat csak a javadalmazásnak a törvényes felmondási időre eső része, valamint a törvényes végkielégítés, tehát olyan ellenszolgáltatás illeti meg, amely hasonló munkakört betöltő alkalmazottnak határozott tartamú szolgálati szerződés hiányában járna.

Még előre meg nem határozott tartamú szolgálati szerződés esetében is lehetséges az, hogy a munkaadónak a 14. §. szerint kötelezettségévé tett elbocsátása következtében a munkaadóra vagy az elismert vállalati nyugdíjpénztárra elviselhetetlen nyugdíjterhelés hárulna. Ezért gondoskodni kell arról is, hogy adott esetben a nyugdíjak összegét a méltányosságnak megfelelően csökkenteni lehessen. Az erre vonatkozóan javasolt rendelkezés azt az utat követi, amelyet a közérdekű és a közvagyon szempontjából jelentős egyéb vállalatok tekintetében a 4600/1933. M. E. számú rendelet 19. §-a megállapít.

A 17. §-hoz. Ha olyan földterületre vagy olyan országokba kívánnak a magyarországi zsidók kivándorolni, amelyek sajátos viszonyaiknál fogva a zsidók bevándorlása ellen nem emelnek kifogást, ezt a törekvést a magyar törvényhozás és kormányzat nemcsak magyar nemzeti érdekből, hanem a zsidóság érdekében is minden alkalmas eszközzel elő kell hogy segítse. Ezt a törekvést nem kevésbé gátolják a kivándorlásról szóló 1909 : II. törvénycikk rendelkezései. Ezért indokolt a kivándorlásra vonatkozó jogszabályoktól eltérő rendelkezések megtételére a minisztériumnak felhatalmazást adni. Az eltéréseknek részletesen a jelen törvénybe felvétele a kérdés ezidőszerinti állapotában nem lehetséges, mert a kivándorlás és másutt letelepülés kérdése nyilván hosszabb nemzetközi tárgyalásokat és megállapodásokat tesz szükségessé.

Nincs olyan szándék, mely a vagyontárgyak külföldre kivitelét jelenleg korlátozó jogszabályok rendelkezéseit arra kívánná felhasználni, hogy a kivándorló zsidókat vagyonuktól megfosssa. Ezért tartalmaz a javaslat a kivándorló zsidók vagyonának kivitelére vonatkozó különleges rendelkezések megalkotására a minisztérium részére felhatalmazást.

A 18. §-hoz. Az adatszolgáltatási köteleesség megállapítására a minisztériumnak adott felhatalmazás lényegében azonos azzal, amelyet az 1938 : XV. t.-c. 10. §-ában tartalmaz és amely az említett törvénycikk végrehajtásának körében továbbra is hatályban marad. Az adatszolgáltatási és az ezzel kapcsolatban esetleg elrendelt bejelentési és jelentkezési köteleesség megsértésére a jelen javaslat 19. §-ának és 20. §-ának 1., 2. és 3. pontjai tartalmaznak büntető szankciókat.

Ugyancsak az 1938 : XV. t.-c. 10. §-ában megadott felhatalmazás mintájára ad módot a §. második bekezdése arra, hogy a minisztérium a törvény megtartását az ellenszegülő vállalat vagy más szervezet élére kirendelt vezető útján is biztosíthassa. A vezető jogkörét a törvény felhatalmazása alapján kiadandó rendelet fogja a gyakorlati szükséghez képest részletesen megállapítani.

A 19. §-hoz. A §. kihágásoknak nyilvánítja a törvény vagy a törvényben megadott felhatalmazás, illetőleg a törvény végrehajtására adott utasítás folytán kibocsátott rendeletekben foglalt rendelkezések megsértésének enyhébb eseteit.

Azt a bejelentési, adatszolgáltatási vagy jelentkezési köteleiséget, amelynek első ízben való megszegését a §. első bekezdésének 1. pontja kihágásként bünteti, közelebbről a minisztériumnak a 18. §. első bekezdése vagy a törvény végrehajtásának körében a 22. §. második bekezdése alapján kiadandó rendelete fogja meghatározni. Ilyen kifejezett rendelkezés hiányában is kihágást követ el azonban — a jelen §. szerint — az, aki a törvény végrehajtásában eljáró hatóságot jogszerű ellenőrző tevékenységében akár tevékenyen, akár mulasztással akadályozza.

A 2. pontban azoknak, a 9. §. első bekezdésében, a 14. és a 15. §-okban foglalt rendelkezéseknek megszegésére javasolunk büntető rendelkezést, amelyek a köz-

szolgálat körén kívül az ipari, kereskedelmi, közlekedési és hasonló vállalatokban, a mezőgazdasági üzemekben és bármiféle kereső foglalkozásokban, továbbá az inkább magánjellegű s ennél fogva a 6. §. alá nem eső egyesületeknél, érdekképviseleteknél, általában az egyesületekhez hasonló szervezeteknél, valamint az alapítványoknál értelmiségi munkakörben foglalkoztatott alkalmazottak és illetményösszegeik arányára vonatkoznak. Aki a törvényben százalékosan vagy számszerűen kifejezett mértéknél nagyobb mértékben alkalmaz zsidó alkalmazottakat, vagy bár ez a vállalatnál vagy a kereső foglalkozás körében elfoglalt állásánál fogva hatáskörébe tartoznék, a törvény ellenére nem gondoskodik arról, hogy a zsidó alkalmazottak számaránya megfelelően csökkenjen, illetőleg a nemzsidó alkalmazottak számaránya megfelelően emelkedjék, végül, aki az illetményeknek a zsidó és a nemzsidó alkalmazottak összessége közt való megosztásánál a törvényben meghatározott számarányt a zsidók javára túllépi, a 2. pontban meghatározott kihágást követi el. E szempontból nem tesz különbséget, hogy a tettetést a bűnösség tekintetében szándékosság vagy csak gondatlanság terheli-e (Kbtk. 28. §.).

A jelen §-ban meghatározott kihágás azonban, ha a hatóság figyelmeztetése ellenére vagy ismételten követték el, vagy ha elkövetésénél fondorlatot használtak, már vétségé minősül és a 20. §. súlyosabb büntetési tétele alá esik. Ugyanez áll azoknak az alkalmazási szabályoknak megszegésére is, amelyek nem a gazdasági életben résztvevő egyének és vállalatok személyzetére vonatkoznak, hanem a sajtó és a művészet vezető helyeinek betöltésére.

A pénzbüntetés legmagasabb mértéke az 1928 : X. t.-c. 5. §-ában foglalt szabálytól eltérően nem hatszáz, hanem, mint az említett §-ban a vétségekre van megállapítva : nyolcezer pengő. Erre az eltérésre már az 1931 : XXVI. t.-c. 3. §-a és az 1938 : XV. t.-c. 10. §-a is példát adott s azt nyomatékosan indokolja, hogy a nyereségre törekvő gazdasági élet körében aránylag csekély összegű pénzbüntetések nem jelentenek hatásos kényszereszközt.

A 20. §-hoz. Mint már a 19. §. indokolásánál említést nyert, a 19. §-ba ütköző cselekmény (bejelentési, adatszolgáltatási, jelentkezési kötelesség megszegése, zsidónak törvényellenes alkalmazása, illetményeik törvényellenes megállapítása) vétségé minősül, ha a hatóság a megszegett kötelességre a megszegőt előzetesen külön figyelmeztette, vagy ha a megszegő a kihágásért történt megbüntetés után két éven belül megismétli törvényellenes cselekményét (1. és 2. pont). Nem szorul tüzetesebb indoklásra, hogy az ilyen magatartás a törvénnyel szemben való makacs ellenszegülést jelent és így méltán esik súlyosabb büntetés alá.

Ugyanez áll arra, aki a törvény végrehajtása körében a hatóságot fondorlatlaltal megtevesztette vagy megtéveszteni törekedett. Az 1938 : XV. törvénycikk alkalmazása során szerzett eddigi tapasztalatok szinte elképzelhetetlen változatoságban mutatták be azokat a leleményes módozatokat, amelyekkel — különösen az ipari és a kereskedelmi nagyobb üzemek körében — a törvény rendelkezéseit kijátszani törekedtek. Ezeknek a műveleteknek leleplezése a hatóságoknak fáradságos és költséges eljárását teszi szükségessé. Ebből az okból a §. 3., 6. és 7. pontjában tartalmazott vétségi minősítés kellően megokolt.

A javaslat az általános indokolásban kifejtett alapelveiből folyóan különös figyelemre méltatja, hogy a zsidóság a sajtó, a színházak és a mozgóképvállalatok révén milyen túlzott mértékű befolyást gyakorolt az ország szellemi életének irányítására, a nemzeti egyéniség háttérbe szorításával. Ebből az okból a javaslat ezeken a tereken a zsidókat nemcsak százalékszerű részesedésre szorítja, hanem a vezető szerepből őket egyáltalán kizárja. A kizáró rendelkezésnek különös fontosságára tekintettel a jelen §. 4. és 5. pontja a tilalom mindennemű megszegé-

sét vétségge nyilvánítja, még pedig az alkalmazóval és az alkalmazottal szemben egyaránt.

A pénzbüntetésre a §. az 1928 : X. t.-c. 5. §-ától eltérően, az előbbi §. indokolásában ismertetett okokból nem a vétségek, hanem a büntettek pénzbüntetésének legmagasabb mértékét, a húszezer pengős büntetési tételt alkalmazza.

A 21. §-hoz. Ha a 20. §-ban meghatározott vétséget vállalat körében vagy megbízás teljesítése közben követték el, a vállalat tulajdonosa, üzletvezetője vagy a megbízó könnyen elháríthatná magáról a felelősséget a vállalat valamelyik, közvetlenül intézkedő alkalmazottja vagy a megbízott kizárólagos bűnösségének hangoztatásával. Ezért a §. a tulajdonos, az üzletvezető, illetőleg a megbízó önálló büntetőjogi felelősségét állapítja meg arra az esetre, ha — akár szándékosan, akár gondatlanságból — elmulasztotta a vállalat, illetőleg a megbízás körében kellően felügyelni arra, hogy minden intézkedésre jogosult meghatalmazottja vagy megbízottja pontosan megtartsa a törvényes szabályokat és a törvényt végrehajtó hatóságok utasításait.

Teljesen hasonló rendelkezést tartalmaz az árdragító visszaélésekről szóló 1920 : XV. t.-c. 4. §-a, a fizetési eszközökkel elkövetett visszaélésekről szóló 1922. évi XXVI. t.-c. 3. §-a, a tisztességtelen versenyről szóló 1923 : V. t.-c. 19. §-a, a tejtermékek állami ellenőrző jeggyel való ellátásáról szóló 1925 : X. t.-c. 13. §-a, az egyes mezőgazdasági termények és termékek, valamint állatok és állati termékek állami ellenőrző jeggyel ellátásáról szóló 1931 : II. t.-c. 11. §-a, a villamos energia fejlesztéséről, vezetéséről és szolgáltatásáról szóló 1931 : XVI. t.-c. 63. §-a, a munkaviszony egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló 1937 : XXI. t.-c. 17. §-a.

A 22. §-hoz. A javaslat a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról szóló 1938 : XV. törvénycikknek a sajtókamara, a színművészeti és filmművészeti kamara megszervezéséről általában rendelkező 2—3. §-ait érintetlenül kívánja hagyni. Ellenben hatályon kívül kívánja helyezni, mert más rendelkezésekkel helyettesíti, ugyane törvénycikknek az egyes kamarákban, hivatásokban és foglalkozási ágakban a zsidók számarányát megszabó 4—8. §-ait.

Az 1938 : XV. törvénycikknek a zsidókra vonatkozó rendelkezései alapján és ezekre való tekintettel több jogszabály keletkezett, amelyek továbbra is hatályban maradhatnak. Szükséges tehát rendelkezni arról, hogy a hatályban levő jogszabályokban a zsidókról tett rendelkezéseket az újabb törvény rendelkezései következtében milyen értelemben kell alkalmazni.

A keleti zsidóságnak a visszacsatolt felvidéki területeken való rendkívül nagy térfoglalására és a zsidókérdésnek az említett területeken a trianoni-magyarországi zsidókérdéstől eltérően való alakulására tekintettel előreláthatóan több irányban szükséges lesz az, hogy a visszacsatolt területeken a törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtása során a törvényben foglalt szabályoktól eltérő rendelkezések alkalmaztassanak. Ez az indoka a jelen §. második bekezdésében foglalt felhatalmazásnak.

Budapest, 1938. évi december hó 23. napján.

vitéz Imrédy Béla s. k.,
m. kir. miniszterelnök.

Tasnádi Nagy András s. k.,
m. kir. igazságügyminiszter.